ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра філософії і соціально-гуманітарних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор, проректор з
науково-педагогічної роботи,
д.е.н., доцент
_____ Яремко Ю.І.

«28» квітня» 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВ.02 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИБІРКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

рівень вищої освіти — третій (освітньо-науковий) рівень
(назва освітнього рівня)

освітньо-наукова програма — Економіка
(назва галузі знань)

спеціальність — 051 «Економіка»
(шифр і назва спеціальності)

факультет — економічний
(назва факультету)

Херсон, 2016 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Організація вибіркових досліджень» підготовки здобувачів на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти спеціальності 051 «Економіка».

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Берегова Галина Дмитрівна, зав. кафедри філософії і соціально-гуманітарних дисциплін, д. філос. н., професор

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри філософії і соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № 8 від «04» березня 2016 року

Завідувач кафедри Берегова Г.Д.

Схвалено науково-методичною комісією зі спеціальності 051 «Економіка»

Протокол № 7 від «28» березня 2016 року

Голова Галат Л.М.

Схвалено Вченою радою економічного факультету

Протокол № 7 від «29» березня 2016 року

Голова Савченко О.Г.

Затверджено Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Херсонський державний аграрний університет»

Протокол № 7 від «28» квітня 2016 року

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>вечірня форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 3,0</td><td>Галузь знань
05 «Соціальні та поведінкові науки»
(шифр і назва)</td><td colspan="2">вибіркова</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Змістових частин – 1</td><td rowspan="5">Спеціальність:
051 «Економіка»</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>3-й</td><td></td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання
Філософське осмислення культурного простору
(назва)</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 90</td><td>5-й</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="9">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 3 год.
самостійної роботи аспіранта – 3 год.</td><td rowspan="9">Третій (освітньо-науковий) рівень:
«Доктор філософії»</td><td>8 год.</td><td>8 - год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>10 год.</td><td>10- год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>- год.</td><td>- год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>36 год.</td><td>36 - год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання: 36 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид і форма контролю: залік</td></tr>
</table>

* Примітка:
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 18/72 (20%/80%)
для вечірньої форми навчання – 18/72 (20%/80%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Організація вибіркових досліджень» допоможе здобувачам набути знань щодо методів збирання, обробки та аналізу інформації стосовно соціально-економічних явищ і процесів відповідно до наукових принципів теорії вибіркового методу.

Мета навчальної дисципліни – набути теоретичні знання і практичні навички у формуванні вибіркових сукупностей, результати обстеження яких спроможні забезпечити необхідну точність даних з мінімальними витратами.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами сучасною гармонізованою з міжнародними стандартами якості вибірковою методологією та технологією.

Предмет навчальної дисципліни – це методологічні засади формування вибіркових сукупностей, оцінювання та коригування результатів вибіркових обстежень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен оволодіти методологією та технологією комплексного вибіркового дослідження різних соціально-економічних сукупностей на основі проектування вибіркового спостереження з використанням базової інформації, використання статистичних методів й спеціальних програмних пакетів для формування випадкової вибірки, обробки, коректного аналізу та екстраполяції зібраних даних на генеральну сукупність.

У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен

знати: способи організації вибіркових обстежень; методи оцінювання результатів вибірки різними способами добору; схему організації стратифікованої та багатоступеневої вибірки; схеми організації повторних вибіркових обстежень; принципи ротації одиниць вибіркової сукупності; засоби поширення результатів вибіркових обстежень на генеральну сукупність; етапи практичного застосування вибіркових технологій;

вміти:

збирати та обробляти внутрішню та зовнішню інформацію про стан господарювання відповідно до наукових методів її первинної оцінки; визначати основу вибірки, одиницю добору та одиницю спостереження; формувати план вибіркового дослідження; оцінювати точність й надійність результатів обстежень при різних способах добору; оцінювати зміни середньої за умов ротації вибірки; використовувати методи корегування результатів для компенсації недоліків вибірки; вибирати економічно ефективні способи розміщення вибірки й визначати мінімально необхідний обсяг вибіркової сукупності; визначити оптимальну частку зміщення при проектуванні повторних вибіркових обстежень.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

- здатність застосовувати способи організації вибіркових обстежень;
- здатність використовувати методи оцінювання результатів вибірки при різних способах добору;
- здатність використовувати схему організації стратифікованої та багатоступеневої вибірки;
- здатність використовувати схему організації повторних вибіркових обстежень;
- здатність використовувати засоби поширення результатів вибіркових обстежень на генеральну сукупність;
- здатність практичного застосування вибіркових технологій.

Програмні результати навчання:

- зібрати внутрішню та зовнішню інформацію про стан господарювання відповідно до наукових методів її первинної оцінки;
- визначити основу вибірки, одиницю добору та одиницю спостереження;
- сформувати план вибіркового дослідження;
- оцінити точність й надійність результатів обстежень при різних способах добору;
- оцінити зміни середньої за умов ротації вибірки;
- використати методи корегування результатів для компенсації недоліків вибірки;
- обрати економічно ефективні способи розміщення вибірки й визначати мінімально необхідний обсяг вибіркової сукупності;
- визначити оптимальну частку зміщення при проектуванні повторних вибіркових обстежень.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Завдання та засоби організації вибіркових обстежень

Сутність математичної теорії вибіркового методу. Дія закону великих чисел.

Вибіркові досліджень та необхідність розширень сфери їх використання в ринковій економіці. Цільова генеральна сукупність та рамки обстеження.

Проблеми в організації вибіркових досліджень.

Способи організації вибіркових обстежень. Ймовірнісні й неймовірнісні категорії вибірки. Умови їх використання.

Переваги та недоліки ймовірнісних й неймовірнісних вибірок.

Тема 2. Організація стратифікованої вибірки

Особливості вибіркових обстежень у неоднорідних сукупностях. Принципи стратифікації. Засоби розміщення стратифікованої вибірки.

Планування розміщення вибірки. Розміщення вибірки за областями дослідження. Розміщення вибірки за двома і більше ознаками.

Порівняльні характеристики власне випадкового, стратифікованого та кластерного добору.

Визначення обсягів стратифікованої вибірки.

Тема 3 Організація багатоступеневої вибірки

Схеми багатоступеневого добору. Метод підвибірок. Сфери практичного застосування двоступеневих та багатоступеневих вибірок. Побудова основ багатоступеневих вибірок. Оптимальне співвідношення обсягів добору на різних ступенях.

Двоступенева вибірка з одиницями однакового розміру та рівними ймовірностями добору. Спеціальні різновиди простої двоступеневої вибірки.

Триступенева вибірка. Розміщення вибірки за умови різного розміру одиниць первинної сукупності: а) імовірність добору однакова; б) імовірність добору пропорційна розміру одиниць. Порівняння точності оцінювання альтернативних методів формування підвибірок.

Методологія формування триступеневої вибірки обстеження домогосподарств.

Тема 4. Поширення результатів вибіркового обстеження на генеральну сукупність

Засоби поширення вибіркових даних на генеральну сукупність. Пряме поширення, спосіб коефіцієнтів.

Проблеми повноти обстеження вибіркової сукупності. Причини втрат даних.

Тема 5. Ефективність вибірки

Визначення оптимального розміру вибіркових одиниць та оптимальної частки вибірки за умов використання додаткової інформації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						вечірня форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістова частина												
Тема 1. Завдання та засоби організації вибіркових обстежень	24	2	2		10	10	24	2	2		10	10
Тема 2. Організація стратифікованої вибірки	16	2	2		6	6	16	2	2		6	6
Тема 3 Організація багатоступеневої вибірки	16	2	2		6	6	16	2	2		6	6
Тема 4. Поширення результатів вибіркового обстеження на генеральну сукупність	16	2	2		6	6	16	2	2		6	6
Тема 5. Ефективність вибірки	18	-	2		8	8	18	-	2		8	8
Усього годин	90	8	10		36	36	90	8	10		36	36

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Завдання та засоби організації вибіркових обстежень	2
2	Організація стратифікованої вибірки	2
3	Організація багатоступеневої вибірки	2
4	Поширення результатів вибіркового обстеження на генеральну сукупність	2
	Разом	**8**

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Завдання та засоби організації вибіркових обстежень	2
2	Організація стратифікованої вибірки	2
3	Організація багатоступеневої вибірки	2
4	Поширення результатів вибіркового обстеження на генеральну сукупність	2
5	Ефективність вибірки	2
Разом		**10**

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	**Точність вибіркових оцінок.** Функції та властивості вибіркових оцінок. Стандартна похибка як міра точності оцінювання. Точкові та інтервальні оцінки. Симетричні та несиметричні інтервали. Поправки та кінцевість сукупності. Відносна точність оцінок. Співвідношення відносної точності та відносної ефективності оцінок. Особливості оцінювання результатів вибірки при різних способах добору. Дисперсійний аналіз – відбиття специфіки добору. Надійність оцінок. Дизайн – ефект плану вибірки.	9
2	**Формування основи вибірки.** Поняття основи вибірки та її типи. Одиниця основи, одиниця відбору та одиниці спостереження – сутність та визначення. Порівняння ефективності основ за точністю оцінок із урахуванням витрат на обстеження. Визначення мінімально достатнього обсягу сукупності за умови заданого рівня абсолютної та відносної точності. Попередня оцінка дисперсій при різних способах формування вибірки. Особливості формування вибірки при розшаруванні первинної сукупності за двома і більше ознаками. Контрольований добір.	9
3	**Непрямі методи оцінювання у вибіркових обстеженнях.** Сутність непрямих методів оцінювання за вибірковими даними, їх види і сфера застосування. Оцінювання методом регресії, виграш у точності. Оцінювання методом відношень. Дисперсійний аналіз як основа непрямих методів оцінювання. Залежність точності оцінок від щільності зв'язку між ознаками вибіркової сукупності і допоміжних джерел. Ефективність методів непрямого оцінювання. Модель середнього квадрату, модель компонентів дисперсії, модель внутрікласової кореляції як таблиці дисперсійного аналізу. Особливості застосування кожного методу оцінювання для різних способів формування вибіркових сукупностей. Непряме оцінювання у багатофазних вибірках.	9
4	**Повторні вибіркові обстеження і принципи ротації.** Повторні вибіркові обстеження однієї й тієї ж сукупності. Схеми організації повторних вибіркових обстежень. Принципи ротації вибіркової сукупності. Основні характеристики двох послідовних вибірок. Композиційна оцінка поточного значення середньої у ротаційній вибірці. Оптимальна частка зміщення. Оцінювання змін середньої за даними ротаційної вибірки. Схеми координації різнопланових вибірок. Особливості організацій вибіркових обстежень у часі (моментні вибірки). Визначення мінімально достатньої кількості моментних записів.	9
Разом		**36**

9. Індивідуальні завдання

1.Сутність і сфери застосування систематичного та серійного добору.
2.Багатоступеневі та комбіновані особи формування вибіркових сукупностей.
3.Поправки та кінцевість сукупності: умови використання.
4.Дизайн-ефект плану вибірки.
5.Сутність основи вибірки при проведенні гніздового добору.
6.Багатоступеневі основи.
7.Контрольний добір по решітці. Латинські і нелатинські решітки.
8.Добір квотами: умови використання в аналітичній практиці.
9.Способів розміщення стратифікованої вибірки.
10.Специфіка формування первинних територіальних одиниць.
11.Упорядкування територіальних одиниць за принципом географі-чного серпантину.
12.Специфіка добір домогосподарств.
13.Дизайн-ефект непрямих методів оцінювання.
14.Надійність непрямих методів оцінювання.
15.Панельне обстеження сукупності: необхідність при повторному дослідженні.
16.Повне зміщення та ротаційна вибірка: практика використання.
17.Компенсація пропущених даних: сутність та механізм.
18.Перезважування як спосіб "ремонту" вибірки.
19.Специфічні методи оцінювання з урахуванням вартості обстеження.
20.Ефективність використання додаткової інформації.
21.Сутність, сфери застосування вибіркових обстежень.
22.Проблеми в організації вибіркових обстежень та шляхи їх вирішення.
23.Організаційний план вибіркового обстеження, його структура.

24.Специфіка застосування методу вибіркових обстежень.
25.Розрахунок помилок вибірки при різних засобах відбору.
26.Визначення середньої та граничної похибки вибірки.
27.Особливості оцінювання результатів вибірки при різних способах добору.
28.Використання дисперсійного аналізу задля оцінки точності дослідження.
29.Поняття та умови визначення основи вибірки, типів основ та одиниці основи.
30.Вибіркова одиниця та одиниця обстеження для перепису та підприємств.
31.Складання програмно-методологічних й організаційних питань перепису населення.
32.Специфіка організації стратифікованої вибірки.
33.Принципи стратифікації. Засоби розміщення вибірки і їхня характеристика.
34.Визначення обсягів стратифікованих вибірок.
35.Поняття методу підвибірок.
36.Практика застосування двох та багатоступеневих вибірок.
37.Порівняння точності оцінювання альтернативних методів форму-вання підвибірок.
38.Оцінювання методом регресії: доцільність застосування.
39.Оцінювання методом відношень вибіркових даних: необхідність та доцільність.
40.Виявлення залежність точності оцінок від щільності зв'язку між ознаками вибіркової сукупності і допоміжних джерел.
41.Схеми організації повторних вибіркових обстежень: панельне обстеження, повне заміщення, ротаційна вибірка.
42.Принципи ротації вибіркової сукупності.
43.Композиційна оцінка поточного значення середньої у ротаційній вибірці.
44.Засоби поширення вибіркових даних на генеральну сукупність.
45.Пряме поширення, спосіб коефіцієнтів.
46.Проблеми помилок спостереження, методи їх вимірювання і запобігання.
47.Компенсація пропущених даних.
48.Сучасна практика контролю даних спостереження у різних сферах господарювання
49.Порівняння точності способів добору та методів оцінювання з урахуванням вартості обстеження.
50.Ефективність використання додаткової інформації.

10. Методи навчання

Лекції; бесіди; диспут, «круглі столи».

11. Методи контролю

Усне опитування, письмове фронтальне опитування, тестування.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота				Підсумковий тест (залік)	Сума
Змістова частина					
Т1	Т2	Т3	Т4	40	100
15	15	15	15		

Т1, Т2 … Т9 – теми змістових частин.

Схеми оцінювання ДВНЗ «ХДАУ»

Національна диференційована шкала

Оцінка	Мін. рівень досягнень	Макс. рівень досягнень
Відмінно/Excellent	90	100
Добре /Good	74	89
Задовільно/Satisfactory	60	73
Незадовільно/Fail	0	59

Національна недиференційована шкала

Зараховано/Passed	60	100
Не зараховано/Fail	0	59

Шкала ECTS

A	90	100
B	82	89
C	74	81
D	64	73
E	60	63
Fx	35	59
F	1	34

Шкала ECTS недиференційована шкала

P	60	100
F	0	59

14. Рекомендована література

Основна :

1. І.Л.Демченко. Навчальний посібник для працівників органів місцевого самоврядування із проведення досліджень громадської думки на місцевому рівні. - К., 2013. – Режим доступа: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/posibnyk_z_provedennya_doslidzhen_veb.pdf
2. Пилипенко В. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Монографія. – Львів: ЗУКЦ, 2012 – 326 с.
3. Вектори змін українського суспільства / За ред. В.Ворони, М.Шульги. – К. – Інститут соціології НАН України, 2014. – 466 с.
4. Єрескова Т.В. Методологія та методи соціологічних досліджень: Практикум / Т.В. Єрескова, О.В. Мазурик, Н.О. Никифоренко. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2011 – 232 с.
5. Соціальні структури і особистість: досліження Мелвіна Л.Кона і його співпрацівників /пер. з англійської В.Є.Хмелька; Міжнародний ін.-т соціології. - К: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 559 с.

Додаткова :

1. Пігіда А. Побудова оптимальної кластерної вибірки з урахуванням дизайнефекту // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2014. - № 3. – С. 159-167.
2. Николаєнко В., Николаєнко Л. Метод и методейя: методологические иллюзии в современной социологии // Социология: теория, методи, маркетинг. – 2015. - № 2. - С. 130-142.
3. Пігіда А. Побудова оптимальної кластерної вибірки з урахуванням дизайнефекту // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2014. - № 3. – С. 159-167.
4. Пилипенко В. Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства. Монографія. – Львів: ЗУКЦ, 2012. – 326 с.

Ресурси мережі Інтернет :

1. Євростат. – Режим доступу: www.europa.eu.int/comm/eurostat/
2. Сайт Бюро цензов США. – Режим доступа : www.census.gov
3. Сайт национального института статистики Канады. – Режим доступа: www.statcan.ca
4. Сайт Организация экономического сотрудничества и развития (OECD). – Режим доступа : www.oecd.org/std
5. Сервер Верховної Ради України. – Режим доступа : www.rada.gov.ua
6. Методологічні основи формування вибіркових сукупностей для проведення органами державної статистики україни базових державних вибіркових обстежень населення (домогосподарств). – Режим доступа : https://ukrstat.org/uk/metod_polog/metod_doc/2005/223/metod.htm